

Mirasın paylaşılmasıından önce mirasçılardan bir veya birkaçının vefatı halinde bunlara düşen payların kendi värislerine intikalinin hesaplanması "tenâsüh" terminiyle ifade edilir (bk. MÜNÂSEHA). Osmanlı hukukunda bazı arazi ve akarlar üzerindeki hakların ilgiliinin vefatı üzerine belirli hissılara geçmesi konusunda özel düzenlemeler yapılmıştır (bk. İNTİKAL).

BİBLİYOGRAFYA :

M. F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, "vrş" md.; Wensinck, *el-Mu'cem*, "vrş" md.; Serahî, *el-Meb-süt*, XXIX, 105-212; XXX, 2-103; İbn Kudâme, *el-Mugnî* (nşr. Abdülâlih b. Abdülmuhîsin et-Türkî - Abdülfettâh M. el-Hulvî), Riyad 1419/1999, VIII, 389-584; IX, 5-255; Cûrcânî, *Şerhu'l-Ferâ'i zi's-Sirâciyye*, İstanbul 1322; Zekeriyyâ el-En-sârî, *Esne'l-metâlib* (nşr. M. M. Tâmir), Beyrut 1422/2001, VI, 3-176; Muhammed b. Abdullah el-Haraşî, *Şerhu Muhtaşarı Hâlîl*, Beyrut, ts. (Dâru Sâdir), VIII, 167-233; M. Abdürâhîm Kişkî, *el-Mîrâsü'l-mukârin*, Kahire 1380/1961; Ebû'l-Yakân b. Atîye el-Cübûrî, *Hükmu'l-mîrâs fi's-serîfatî'l-İslâmîyye*, Bağdad 1388/1969; Cevâd Ali, *el-Muâşşal*, V, 562-568; M. Ebû Zehre, *Ahkâmü'terikât ve'l-mevarîş*, Kahire, ts. (Dârül-fikri'l-Arabi); Bilmen, *Kamus*², V, 170 vd.; Ali Hımmet Berki, *İslâm Hukukunda Ferâiz ve İntikal* (nşr. İrfan Yücel), Ankara 1986; D. S. Powers, *Studies in Qur'an and Hadith: The Formation of the Islamic Law of Inheritance*, London 1986; a.mlf., "The Islamic Law of Inheritance Reconsidered: A New Reading of Q. 4:12B", *St.I.LV* (1982), s. 61-94; M. Ali es-Sâbûnî, *el-Mevârîş fi's-serîfatî'l-İslâmîyye*, Dîmaşk 1989; M. Muhyiddîn Abdülhamîd, *Ahkâmü'l-mevarîş fi's-serîfatî'l-İslâmîyye*, Beyrut 1991; Hamza Aktan, *Mukayeseli İslâm Miras Hukuku*, İstanbul 1991; Ahmed İbrâhîm Bek - Vâsil Alâeddin Ahmed İbrâhîm, *İntikâlü mâ kâne yemlikü'l-insân hâle hayâtih ilâ gayrih ba-de mevitih*, [baskı yeri yok] 1420/1999 (el-Mektabetü'l-Ezherîye li't-tûrâs), s. 43-114; M. Habibur Rahman, "The Role of Pre-Islamic Customs in the Islamic Law of Succession", *Islamic and Comparative Law Quarterly*, VIII/1, New Delhi 1988, s. 49-64; Hüseyin Tekin Gökmenoğlu, "İslâm Miras Hukukunda 'Halefiyet', 'Dede Yetimi' ve 'Vacip Vasiyet'", *Dîni Araştırmalar*, I/3, Ankara 1999, s. 143-170; J. Schacht, "Mîrâth", *EI²* (ing.), VII, 106-111.

HAMZA AKTAN

basından ve müderris Musamîcîzâde Ali Efendi'den ders aldı. İbtidâi ve rüşdiyeyi Afyonkarahisar'da bitirdikten sonra İstanbul'a gitti. 1903 yılında girdiği Dârulfünûn-ı Şâhâne'nin Ulûm-i Âliye-i Dîniyye (İllâhiyat) Şubesi'nden mezun oldu. Bu arada Fâtih Camii dersiâmi ve ders vekili Alasonyalı Hacı Ali Zeynelâbîdin Efendi'den icâzet aldı ve ruûs imtihanlarını kazanıp Beyazıt Camii dersiâmi olarak göreveye başladı (1907). Hayatı boyunca aralıksız sürdürdüğü bu görevi yanında birçok öğretim kurumunda ders verdi. 31 Ekim 1910'da Dârulfünûn-ı Şâhâne Ulûm-i Âliye-i Dîniyye (sonraki adıyla Ulûm-i Şer'iyye) Şubesi'nde İslâm dini tarihi müderrisliğine tayin edildi. Ardından târih-i ilm-i fıkıh ve ilm-i ahlâk-ı şer'iyye derslerini üstlenerek Şubat 1914'e kadar sürdürdü. Bu bölümün kapatılması üzerine Ekim 1915'e kadar lisân şubesinde ulûm-i dîniyye okuttu ve aynı tarihte Medresetü'l-mütehassisîn'de fıkıh tarihi müderrisi oldu. Bu arada Kasım 1914'te Dârül-hilâfeti'l-aliyye Medresesi'nde târih-i İslâm ve edyân, iki büyük ay sonra da fıkıh ilmi tarihi dersini vermekle görevlendirildi. Eylül 1917 – Nisan 1919 tarihleri arasında Süleymaniye Medresesi'nde fıkıh tarihi müderrisliği yapan Kâmil Miras, Mustafa Sabri Efendi'nin şeyhülislâmlığı döneminde bir yıl kadar tedrisattan uzaklaştırıldı ve bir süre ticaretle uğraştı. Mart 1920'den itibaren Sahn-i Semân Medresesi'nde önce mantık, ardından kelâm derslerini vermeye başladı. Kasım 1922'de Süleymaniye Medresesi'nde tabakâtı kurrâ ve müfessirin müderrisliğine tayin edildi ve bu görevini medreselerin kapatıldığı 3 Mart 1924 tarihine kadar sürdürdü. Ayrıca ilk teşkilât nizamnâmesini ve programını hazırladığı Medresetü'l-irşâd'da Aralık 1919'dan itibaren kelâm ve fıkıh usûlî okuttu.

Kâmil Miras, ayrıca birçok öğretim kurumunda hizmet kalitesinin yükseltilmesi

çalışmalarına katkıda bulundu. 28 Aralık 1910 tarihli meşihat tezkiresiyle medrese programlarının yeniden düzenlenmesi için Bâb-ı Fetvâ'da kurulması kararlaştırılan encümenin üyeliğine tayin edildi. Çeşitli medreselerdeki müderrisliği sırasında bu kurumlar için oluşturulan komisyonlarda bulundu. Şubat 1913'te Dârulfünûn-ı Şâhâne Ulûm-i Şer'iyye Şubesi muallimi sıfatıyla Maarif Meclisi üyeliğine getirildi. Meşihat makamının 19 Temmuz 1913 tarihli tezkiresiyle, camilerde okutulan ulûm-i dîniyye ve Arabiyye derslerine ilişkin meselelerde danışmanlık yapmak, özel ve genel programlar düzenlemek, okutulacak kitapları belirlemek ve tedrisatın İslâmını sağlamakla görevli Encümen-i Müderrisin üyeliğine getirildi. Aynı yılın eylülünde Maarif Nezâreti'nce oluşturulan Lâyihalar Encümeni'nde vazife aldı. Meşihatın 27 Kasım 1915 tarihli tezkiresiyle, kelâm ilmine dair bir ders kitabıının hazırlanmasıyla görevlendirilen Mûsâ Kâzım Efendi başkanlığında kuruldu yer aldı. Kelâm ilminin yeniden yazılması tartışmalarının devam ettiği bu devrede *İlm-i Kelâm Tarihine Ait Tetkikler* adlı eserini kaleme aldı. 26 Ağustos 1916 tarihli meşihat tezkiresiyle Dârül-hilâfeti'l-aliyye Medresesi ve Medresetü'l-mütehassisîn'in ders programında değişiklik yapmak üzere oluşturulan encümen'e seçildi. 1917 tarihli Medâris Kanunu gereği ilgili nizamnâmeyi kaleme aldı. 1916-1919 yılları arasındaki dört ramazanda huzur dersleri muhataplığında bulundu.

İlmî faaliyetleri yanında hareketli bir siyasi hayat geçen Kâmil Miras, Meşrutiyet'in ilânından sonra 1 (1908-1912), 2 (1912) ve 3. (1914-1918) dönem, Cumhuriyet'in kuruluşunun ardından 2. dönem (1923-1927) Afyonkarahisar mebusu oldu. Osmanlı devrinde İttihat ve Terakkî Cemiyeti üyesi olan Kâmil Miras, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan seçildi, bir süre sonra kurulan Terakkîperver Cumhuriyet Fırkası'na katıldı. İzmir suikasti dolayısıyla diğer partililerle birlikte İstiklâl Mahkemesi'nde yargılanılsa da suçsuz bulundu. Bu dönemde Şer'iyye ve Evkaf, Diyanet ve Tapu komisyonları gibi çeşitli kurullarda üyelik yaptı.

Mebusluğu sırasında Kur'an-ı Kerîm'in Türkçe meâli ve tefsiriyle bir hadis kitabıın tercüme ve şerhinin yaptırılması ve hutbelerin Türkçe'ye çevrilmesiyle ilgili gelişmelerde büyük katkıları oldu. 21 Şü-

Kâmil
Miras

MİRAS, Kâmil

(1875-1957)

Tecrîd-i Sarîh Tercümesi ile tanınan son dönem Türk âlimi ve siyaset adamı.

1875'te (rûmî 1291) Karahisarîshîb'de (Afyonkarahisar) doğdu. Bir ulemâ ailesi olan Mirasoğulları'ndan müderris Ahmed Rûşdü Efendi ile Âtike Hanım'ın oğludur. Soyadı kanunu öncesinde Mehmed Kâmil ve Hoca Kâmil Efendi olarak tanınırdı. Ba-

MİRAS, Kâmil

bat 1925 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Diyanet İşleri Riyâseti bütçesinin görüşülmesi sırasında onun da arasında bulunduğu elli üç mebusun verdiği bir önergeyle yeni bir Kur'an tercüme ve tefsirinin hazırlanılması, ayrıca uygun bir hadis kitabının Türkçe'ye çevrilmesi teklif edildi; oturum sonunda her iki faaliyet için bütçeye ödenek konulması kararlaştırıldı. Tefsir işi Elmalılı Muhammed Hamdi'ye, hadis kitabı olarak seçilen Buhârî'nin *el-Câmi'u's-şâfi'i*'nin muhtasarı *et-Tecrîdû's-sârih*'in tercüme ve şerhi görevi Babanzâde Ahmed Naim'e verildi. Ahmed Naim'in vefatı üzerine (13 Ağustos 1934) müsvedde halindeki III. cildin basına hazırlanması ve kalan kısmın tamamlanması işini devralan Kâmil Miras on yıl içinde bu çalışmayı bitirdi.

Kâmil Miras'ın ders verdiği öğretim kurumları arasında kendisine profesörlük unvanını kazandıran Dârülfünûn-ı Şâhâne'nin özel bir yeri bulunmaktadır. 1927'de Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri sona erince medreselerin kapanmış olması sebebiyle bürokratik sorunlarla karşılaşan, durumuna uygun bir tayin yapılmadığından kendi isteği üzerine emekliye sevkedilen Kâmil Miras (26 Haziran 1931) 25 Haziran 1940'ta Diyanet İşleri Riyâseti Müşavire Heyeti âzalığı görevine getirildi ve emeklilik yaşı dolduğu halde 24 Nisan 1943 tarihine kadar bu kadroda istihdam edildi. 30 Nisan 1957'de Anadoluhisarı'ndaki evinde vefat eden Kâmil Miras ertesi gün Kandilli Kabristanı'na defnedildi.

Eserleri. 1. *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Terçemesi ve Şerhi* (V-XII, İstanbul 1938-1948). Hadislerin şerhinde klasik kaynaklardan yararlanılmış ve Hanefî yaklaşımı esas alınmış, zaman zaman güncel konulara da girilmiştir. Birçok defa basılan eserin Türkiye'de hadis ve sünnet kültürünün yerleşmesine büyük katkısı olmuştur (bk. et-TECRÎDÜ'S-SÂRIH). 2. *Târîh-i Îlm-i Fîkih* (İstanbul 1329/1331, 1331). Dârülfünûn-ı Şâhâne Ulûm-i Şer'iyye Şubesi'nde ve Medrese-i'l-mütehassisîn'de verdiği derslerin notları olup iki bölüm halinde düzenlenmiştir. Eser genel fıkıh tarihi kitaplarından farklı olup bazı yenilikler taşır. 3. *Ahlâk-ı Şer'iyye Dersleri* (İstanbul 1330/1332). Âyet ve hadislerle İslâm ahlâkı mahiyetine eser tamamlanamamıştır. 4. *Ramazan Musahabeleri* (İstanbul 1949). Müellifin çeşitli dergilerde yayımlanan makalelerinin kendisince gözden geçiril-

miş ve Sedat Miras tarafından yapılmış bir derlemesinden ibarettir. Kâmil Miras'ın *Dîn-i İslâm Tarihinden Emevi ve Abbasî Devirlerine Ait Kısımları*, *Îlm-i Kelâm Tarihine Ait Tâlikâkler*, *Kur'ân ve Tefsir Tarihi*, *Kur'ân'ın Cem'i* adlı ders notu niteliğindeki eserlerinin baskı tarihleri ve halen mevcut olup olmadıkları hususunda bilgi bulunmamaktadır.

Maarif Vekâleti'nin şarkiyatçıların nesrettiği *İslâm Ansiklopedisi*'ni Türkçe'ye çevirmeye karar vermesi üzerine telif bir ansiklopedi hazırlamak, diğerinin yanlış ve eksik maddelerini ele alıp doğrularını göstermek maksadıyla yayımlanmaya başlanan *İslâm Türk Ansiklopedisi*'nin (1941-1948) tahrir heyetinde Eşref Edip Fergan, İsmail Hakkı İzmirli, Ömer Rıza Doğrul ile birlikte yer alan ve 78. sayısından itibaren *İslâm-Türk Ansiklopedisi Mecmuası*'nın başmuharrirliğini yapan Kâmil Miras bu ansiklopedinin I. cildine on altı, yarınlık kalan II. cildine sekiz madde yazmış, "Tahrir Heyeti" imzasını taşıyan maddelede de önemli katkılarda bulunmuştur.

Kâmil Miras, Cessâs'ın *Ahkâmü'l-Kur'ân*'ının İstanbul baskısının (1335-1338) musahihlerinden olup Beyzâvî, Ali b. Muhammed el-Hâzin, Ebû'l-Berekât en-Nesefî, Abdullâh b. Abbas ve Ni'metullah b. Mahmûd'un tefsirleri gibi birçok ilmî eserin tashihinde de görev almıştır. Bunlardan başka *Sebilürreşâd*, *Hakka Doğru*, *İslâm-Türk Mecmuası*, *Son Posta*, *İslâm Dünyası* gibi dergilerde birçok makalesi yayımlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Diyanet İşleri Başkanlığı Sicil Dosyası, nr. 23-2500; Emekli Sandığı Sicil Dosyası, nr. MÖ/102872; TBMM Arşivi Meclis-i Meb'ûsan Azaları Sicil Dosyası, nr. 118, Dönem I, II ve III; TBMM II. Devre Afyonkarahisar Mebusu Sicil Dosyası, nr. 440; Ahmet Hamdi Akseki, *Yeni Hütbelârim*, İstanbul 1937, II, 551-556; Ebû'lâl Mardin, *Huzur Dersleri* (nşr. İsmet Sungurbey), İstanbul 1966, II-III, 302-305; Ergün Aybars, *İstiklâl Mahkemeleri: 1923-1927*, Ankara 1982, s. 341, 358, 364; Diyanet İşleri Başkanlığı Biyografîk Teşkilat Albümü: 1924-1989, Ankara 1989, s. 65; Mevlüt Güngör, *Cassâs ve Ahkâmü'l-Kur'ân*'t, Ankara 1989, s. 156; Niyyâzî İplikçioglu, "Afyon'un Yetiştiirdiği Büyük Din Bilgini Profesör Kamil Miras ve Eserleri (1874-1957)", IV. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (nşr. E. Emel Sarlık - Mehmet Sarlık), Afyon, ts. (Afyon Belediyesi), s. 151-152; TBMM Zabit Ceridesi, II. İntihab, II. İctima Senesi, Ankara, ts. (TBMM Matbaası), XIV, 249-270; Kâzım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi*, TBMM-II. Dönem: 1923-1927, Ankara 1994, II,

373, 559, 567, 585, 613; Nesimi Yazıcı, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Afyonlu: Prof. Kâmil Miras", V. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, İstanbul 2001, s. 41-49; a.mlf., Kâmil Miras'ın Hayatı ve Eserleri, Ankara 2002; Eşref Edib, "Tahrir Heyetimizden Profesör Kâmil Miras", *İslâm-Türk Ansiklopedisi Mecmuası*, I/5, İstanbul 1940, s. 2; a.mlf., "Merhum Kâmil Miras", SR, X/244 (1957), s. 290-291; Veli Ertan, "Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Mütercimi Prof. Kâmil Miras", *Diyanet Dergisi*, X/106-107, Ankara 1971, s. 122-125; a.mlf., "Vefatının Yıldönümü Nedeniyle Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Mütercimi Prof. Kâmil Miras", a.e., XXV/2 (1989), s. 13-22; Mehmet Bulut, "Diyanet İşleri Reisiği (Başkanlığı) 1341 (1925) Mali Yılı Bütçe Müzakereleri", a.e., XXXVI/1 (2000), s. 99-128; Vakit, *Hâkimiyet-i Millîye*, *Millîyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinin 10-13 Temmuz 1926 tarihli nüshaları.

 NESİMİ YAZICI

MİR'ÂT

(bk. AYNA).

MİR'ÂT-1 HATTÂTÎN (مرآت خطاطین)

Eğinli Süleyman Efendi'nin
(ö. 1924)
Habib Efendi'nin
Hat ve Hattâtân
adlı kitabına zeyil olarak
kaleme aldığı eseri.

Eğinli Hattat Ahmed Efendi'nin oğlu olan Süleyman Efendi, ilk öğreniminin ardından İstanbul'a giderek 1888 Haziranında Defter-i Hâkânî Senedât Dairesi'nde kâtip olarak görevye başladı. Bu görevi sırasında kitapçılar ve hakkâkler karşısındada dolaşarak ilgisini çeken yazma eserleri ve hat levhalarını satın almış, zengin bir koleksiyon oluşturmuştur. Fakat bu koleksiyon daha sonra Çırçır yanlığında yanmıştır. Yüksek fiyatları sebebiyle alamadığı eserlerin hattatlarını, cilt ve tezhip özellikleri, tarihlerini yazmış, böylece kaynaklarda yer almayan pek çok hattat tesbit etmiştir. Bu hattatların mezar taşlarını da bularak ölüm tarihlerini kaydetmiş, ayrıca yaşayan hattatların bizzat kendilerinden aldığı bilgilerle araştırmasını genişletmiştir. Süleyman Efendi Mir'ât-1 Hattâtîn'i yazarken *Tuhfe-i Hattâtîn* ve *Devhatü'l-küttâb* adlı eserlerden de yararlanmıştır. Kitabın başında eserini Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne vakfettiğini belirten Süleyman Efendi giriş kısmında öz geçmişini ve bu çalışmadaki amacını anlattıktan sonra alfabetik sı-